

"DALÍ MUNTARIA AVUI UNS VIDEOARTS ESPATARRANTS"

Entrevista a Ricard Mas, historiador de l'art.

* A partir de preguntes de: Adolf, Teresa Amat, Ester Andorrà, Jordi Armengol, Jordi Marlet, Guillem Miralles, Pep Salazar, Màrius Serra i Tina Vallès.

Ricard Mas (Sabadell, 1966) està especialitzat en art contemporani. Ha estat comissari de les exposicions *L'Art de falsificar* (*Museu d'Art de Sabadell, 1997*), *Èczema. Del textualisme a la postmodernitat* (*Museu d'Art de Sabadell, 2002*), *Dalí il·lustrat* (*Fundació Caixa de Manresa, 2003*) i *Els artistes catalans i la publicitat* (*Fundació Caixa Sabadell, 2003*). És comissari amb *Daniel Giralt-Miracle* i *Francesc Fontbona*, de l'exposició *Dalí. Una vida de llibre, que tindrà lloc entre juny i octubre del 2004 a la Biblioteca de Catalunya*.

Alguns llibres:

- *La vida pública de Salvador Dalí*, Ara llibres, Barcelona, 2002
- *Els artistes catalans i la publicitat* (1988-1929), Parsifal Edicions, Barcelona 1994
- *Univers Dalí. 30 recorreguts per la vida i l'obra de Salvador Dalí*, Lunberg, Barcelona 2003.

Expliqui'ns el motiu, contingut i objectius de la propera exposició *Dalí, una vida de llibre*, que tindrà lloc a la Biblioteca de Catalunya. (*Jordi Marlet*)

Tot i que ja es va dedicar una exposició al tema de Dalí i el llibre (escriptura i il·lustració), la nostra proposta pretén ser un viatge exhaustiu per tot el que Dalí publicà, lligat a la seva peripècia vital. Els llibres influeixen en l'obra de Dalí, Gala llegeix en veu alta mentre Dalí pinta, Dalí concebeix llibres, tot revelant-se un bibliòfil erudit. L'exposició vol donar relleu i espai a una faceta encara no prou valorada. A més a més, el Dalí lector és un geni que es pot assolir a preu de quiosc. I l'il·lustrador també. Cal descobrir les més brillants --per bé que sovint desconegudes-- facetes del geni. Està previst un gran --gruixut-- catàleg que serveixi de referència als interessats de tot el món, que s'espera siguin innombrables.

De tota la literatura produïda per en Dalí, de quina obra creu que n'estava més satisfet? (*Adolf*)

De dues obres : *The Secret Life* (1942) i *Le mythe tragique de l'Angelus de Millet* (1963, encara que redactat a la segona meitat dels trenta).

Hi ha molts exemples d'escriptors que travessen d'una llengua a una altra: Conrad, del polonès a l'anglès; Nabòkov, del rus a l'anglès; Kundera, del txec al francès; Gimferrer, de l'espanyol al català; Beckett, de l'anglès al francès. El cas de Dalí sembla una mica més confús, perquè escriu en català, espanyol, francès i subsidiàriament en anglès. ¿Quina és la llengua literària de Salvador Dalí? (*Màrius Serra*)

Dalí comença escrivint en català, sobretot els seus articles al setmanari subirenc "*L'Amic de les Arts*", però en fer el salt a França, ja no deixarà mai més aquesta llengua com a llengua literària. Dalí no escriurà més que una línia en anglès macarrònic per complaure algú. En espanyol, per necessitat i de manera una mica menys macarrònica, però vaja...

L'escriptura de Dalí es desenvolupa fora de les convencions ortogràfiques, sigui quina sigui la llengua en la qual escriu. Es diu que la poesia és allò que es perd quan es tradueix un poema. ¿Què es perd quan es fa una correcció ortogràfica d'un text original de Dalí? (*Màrius Serra*)

No es perd més que quan passem un original a màquina. El grafòleg-psicòleg s'hi divertiria... Dalí reclama aquestes correccions abans de publicar, però mai se li toca una sola paraula, com a molt se li afegeix un punt o una coma. Possiblement, patia disgrafia, una variant de la dislèxia.

Hi ha cap recopilació de tot el seu poemari? (*Ester Andorrà*)

No encara, però donarà sorpreses agradables, doncs és un gran poeta. Antisentimental, això sí.

Dalí havia dit diverses vegades que l'havia influït el pensament de Francesc Pujols (que tenia molt d'amalgama nebulosa i pintoresca), i aquest també havia manifestat admiració per l'obra de Dalí. Més enllà del que sembla una certa impostura mútua, una mena de broma molt pròpia d'ambdós personatges, si ens refiem d'alguns testimonis d'alguna de les converses que van mantenir, i que també podem apreciar en textos de tots dos parlant hiperbòlicament l'un de l'altre, ¿fins a quin punt creu que aquesta possible influència es manifesta efectivament en l'obra de Dalí, tant en la pintura com en l'escriptura? *(Teresa Amat)*

Dalí descobreix en Pujols un sistema de pensament anterior al segle de les llums, i en certa manera precursor de la postmodernitat. Per cert, Gaudí és el primer arquitecte postmodern, doncs, trenca el sentit de la història per incorporar, sense contradicció, ans col·laboració positiva, natura, tradició i avantguarda. Sobre aquest pensament, que té les seves arrels en Lull, Pujols escriu la seva *meravellosa "Visió artística i religiosa de Gaudí"* (1927). Ara bé, cal tenir en compte que tan Dalí com Pujols coneixen molt bé els mecanismes de la ironia, i la apliquen —com els postmoderns— per crear metàfores que no poden ser preses al peu de la lletra. Efectivament, el pensament aparentment caòtic de Pujols inspira, més que influeix strictu sensu, el pensament dalinià.

Per més que pugui resultar curiós parlar de la relació Pujols-Dalí, a mi sempre m'ha semblat molt més interessant la visió de Dalí que tenia Josep Pla. Per exemple, quan parla de *La vida secreta* diu que li sembla una confessió sincera, malgrat ser l'elaboració d'un home format, i el qualifica de producte que només podia crear un empordanès, ja que era —deia— «una barreja de dandisme cosmopolita i micrografisme localista, de folia i racionalisme, de primitivisme i refinament, d'audàcia i de cautela.» ¿Li sembla que anava gaire errat, Pla, a la vista d'aquesta i altres obres escrites de Dalí? *(Teresa Amat)*

No, rebla el clau. Es coneixien massa bé.

Dalí va il·lustrar moltíssims llibres d'escriptors reconeguts, però en canvi va fer molts pocs llibres d'artista individualment. A què creu que es deu això? *(Adolf)*

Dalí no és autor de llibres d'artista, com Duchamp. El llibre il·lustrat té més públic i dona més diners. Els tiratges dels seus llibres són amplis, per norma, i ben remunerats. No té sentit fer un llibre d'artista amb pocs exemplars. El més semblant a llibre d'artista en Dalí són les «*Dix recettes d'immortalité*», caps de gravats i plegables, força interessant objectualment i plena de continguts sorprenents.

A partir de la redacció del Manifest Groc (Barcelona, març del 1928), per part de Salvador Dalí, Sebastià Gasch, Lluís Montanyà, i de les frases "*ENS LIMITEM a assenyalar el grotesc i tristíssim espectacle de la intel·lectualitat catalana d'avui, tancada en un ambient resclosit i putrefacte. PREVENIM de la infecció als encara no contagiats. Afer d'estricta asèpsia espiritual. SABEM que res de nou anem a dir. Ens consta, però, que és la base de tot el nou que avui hi ha i de tot el nou que tingui possibilitats de crear-se. ELS ARTISTES d'avui han creat un art nou d'acord amb aquest estat d'esperit. D'acord amb llur època. ACÍ, PERÒ, ES CONTINUA PASTURANT IDÍL·LICAMENT*", com va evolucionar la relació de Dalí amb les autoritats acadèmiques i intel·lectuals? Es va deteriorar o va anar millorant amb el temps? *(Guillem Miralles)*

Dalí renega del pensament acadèmic i proclama l'antiart. Passa, però, àgilment, d'un maquinisme antiartístic al ple surrealisme tot just en un any: el que va del Manifest Groc al darrer número de l'Amic de les Arts i la filmació del film "*Un chien andalou*". Oblida Catalunya i se'n va a França, on troba un espai vital on serà comprès, a més de que tan sols a París seria comercial l'obra que ell pretenia pintar.

Fa pocs anys que es va estrenar l'obra DAAALÍ d'Els Joglars, en la qual es feia un retrat-homenatge al personatge Salvador Dalí. Concretament hi ha una escena en que Dalí fa de professor de dibuix a Pollock, Tàpies, Mondrian i Kandinski; i una altra escena en què Dalí conversa amb la *nena* Miró. En les dues escenes es presenta un Dalí que està per sobre de la resta de creadors contemporanis sentint-se l'hereu de la tradició pictòrica de l'art. És realment Dalí el "mainstream" de l'art modern? *(Jordi Armengol i Pep Salazar)*

Una línia per comentar que l'obra dels Joglars em va semblar UNA MERDA (la vaig veure per televisió i potser això em va afectar). Dalí és un més entre el santoral artístic contemporani, però hi ha artistes que "pinten i prou", i si han fet quelcom fora de la pintura tampoc ha estat gaire lluït, i artistes que són pensadors que pinten, escolpeixen, es reinventen com a superstars, i escriuen teoria i literatura a un

nivell que se'ls ha de tenir en compte no tan sols per a la història de l'art, sinó per a la història del pensament o dels moviments culturals occidentals.

Quina és la influència de Gala en l'aspecte concret de la maduració de Dalí com a artista? Va més enllà de les seves coneixences (cercle surrealista de París, amb Paul Eluard, Breton, etc...)? *(Jordi Armengol)*

Gala és la bombolla que permet a Dalí no tornar-se boig i mantenir-se en una mena d'úter etern. És amant, mare, agent comercial, enfermera, musa. Si parlem de maduració, doncs sí, és la barrica on s'hi posa el vi Dalí, protegit de la llum-bogeria, i hi madura...

Com podria canalitzar Dalí avui la seva excentricitat i sentit provocatiu, quan més o menys ja ho tenim tot vist? Tornant a dir sí a la guerra? *(Pep Salazar)*

Dalí mai va dir sí a cap guerra, tot i que en va fugir de dues. Mai defensà cap militarització de la societat ni cap mena de guerra preventiva. Era covard, avar, i conservador, però era conscient del desastre que comportava una guerra: la seva germana, detinguda i violada, la seva casa saquejada, Federico i altres amics afusellats, etc.

Avui dia, Dalí, amb certes forces, i amb la informàtica, muntaria uns videoarts espatarrants, i encara punxaria Wagner al Sonar. Evidentment, es negaria a igualar-se a la patuleia de *Cròniques marcianes* i companyia. Bé, això és una pregunta d'història ficció, o sigui que jo la faig petar...

Podem relacionar el cledanisme amb les pintures atòmiques pel que fa al tema del distanciament físic? *(Ester Andorrà)*

El cledanisme és un fenomen visual que condueix al clímax sexual a la parella, per tant, no és voyeurisme strictu sensu. El distanciament físic entre els elements de la pintura atòmica remet a la immortalitat. Hi ha, doncs, entre ambdós conceptes, un estret però tènue lligam.

Dalí va despertar molt d'interès fora de Catalunya: a Estats Units, a França. Quin interès desperta a l'estranger l'any Dalí? *(Jordi Marlet)*

Als Estats Units, crec que cert interès, tot i que com que pràcticament no hi ha exposicions de la seva obra, doncs, s'hauran de conformar amb el què els arribi (Destino de Disney, articles de dominicals, documentals TV, reedicions de llibres, etc.) De totes maneres, si cerqueu objectes de Dalí a *ebay* (el que sigui, des de litos fins a segells o revistes) de França, USA, Alemanya, Austràlia, Regne Unit, etc., hi veureu molt de moviment. A nivell popular, triomfa!

En la mateixa línia, per què Dalí és rebutjat per bona part de la població catalana, i, per exemple, en els cafès dels voltants del museu Dalí no hi ha gairebé monedes d'euro espanyoles? Per les seves postures ideològiques i el seu caràcter provocatiu? *(Tina Vallès)*

Ningú és profeta a la seva terra. Ell va ser un covard mesquí i de dretes, que en alguns moments, davant la premsa, no sabia medir les seves paraules. I va ser també un geni de l'art, la literatura i el pensament. Jo agafaria el què és bo, però aquí ens n'averگویim. Algú s'averگویeix aquí dels botiflers que encara belluguen la cua? Dalí protegí Portlligat de l'especulació dels seus convilatans, i promocionà el català i la Costa Brava, i la barretina, i "la gallina tica mica xica" al Nova York dels quaranta, cinquanta i seixanta, i li deien "Catalan" painter... Cal tenir en compte totes les dades possibles. Per cert, al voltant del museu, fet comprovat, hi ha més monedes d'euro franceses (seguides de lluny d'alemanyes i holandeses) que espanyoles. Però no hi ha valors inferiors de monedes d'aquestes nacionalitats. Serà que no deixen propina?

L'empatx dalinià del 2004 el silenciarà durant massa temps? *(Ester Andorrà)*

No rotund.